

سوود کانی و نځ کښان به منډا ټان.. محم د به رزی

به گشتی له ټول ژگاری ټول مټ ماندا مندا ټان زیاتر ح زیان له سر پرکردنی ته له فزین و فیدی و یاریی ټول لکتر نیی کانه ، که سوودیان زه ر که متر له و نځ کښان ، چونکه و نځ کښان دیاردی کی هیوا به خش ، م شکي مندا ټان چالاک د کات ، شوازه که به د رب ینی ټول گډ یشتنی خ یان د رباری جیهان و ه موو ټول و شتانی گرنگ لایان . یان کردار که ، که ه موو مندا یک له ټول مټ نی د مانگیی و تا ټول مټ نی گور یی ، به شو ی کی سروشتی به شداری ټول د کټن ، به تایید تی له و کات و ی به ی که مجار پ نووس د گرن به د ستیان و له و له سر پارچه کاغز و ووبه ر کی به رد میان ه ټول ک ، یان چټند ه ټول کی خواروخ چی ټول گاو ټول نگ د کښن و به ټول نگ کانی ش سر سام د بن . سر ټول نجامیش به شو ی کی خ ر سکی به شداری له و نځ کښاندا د کټن و له گټه به سر چوونی کاتدا پر به و ه ټان د دټن . پاشان وردد ورد و نځ کانیان باشترو جوانتر د به و سر ټول تایید کښ د به به فربوونی نووسین . به گشتیش سوود کانی و نځ کښان بریتین له م خا ټانی لای خوار و :

۱- و نځ کښان ماسولک کانی د ست و پ نځ کانی مندا ټان به ه ز د کټن ، و رزش که به ماسولک گور کانی شان و ق ټان ، له ټول نجامیشدا م شقی جو ټان دنی د ست و پ نځ کانیان ، یارم ټول ر کی زه چاکن به فربوون و ئاسا نکردنی نووسین . هر به یی پیویست به گو ټلری توانا ، ئامراز و

که رستی ج راو ج ریان به دابینکرت ، تا ه ز ی پ نځ و گرتنی پ نووس و جوو ی د ستیان باشترو به و بتوانن فربوونی نووسین بن . ۲- له سر ټول تای مندا یدا به خ رایی پ یو ندی له نوان د مار کانی م شکي مندا دا دروست د به . کات که و نځ د کښن زه ر که له ه ست کانیان به کارد ه نن ، به م ش م شک د ک و ټل بیرکردن و ، وک ناسین و ی ټول نگ و ن خ ش و ه ټل کاری ... و ه تد . به گشتیش و نځ کښان و ټول نگ کردن ، نیشانی گ ش کردنی ئاستی بیرکردن و ی مندا ټان و م شکیان اد ه نن باشترو وردتر بیربک ن و و پر به به به ه و داه ټان کانیان بدن .

۳- و نځ کښان وا له مندا د کات چاو کانی به ئا استی جو ټان دنی د ست کانی به کار به نځ . ه ما ه نگی چاو و د ستیش خ ی له خ یدا

وَرزَشَکَ و سودی ب نووسین و خوئندن و کاری ژان هه یه ، و گرتنی : پ نووس ، ک وچک ، چ قه ، چ تا ، فچه ی دان و به کاره نانی ئام بر کانی م سقا و په شینی جلو به رگ و داخستن و کردن وای قه چ و بستن و کردن وای قه یتانی په او کانیان .

ع - له ئه گای و ئه ک شانه و هه لی په یو ندی له نه وان وش و ئه و و نه نه دا دروسته بهت ، که دیکه ش و ناویان له د نه نه . ز رجار له گه گه وره کان و هاو ته م نه کانیاندا باسی ئه و و نه نه د کهن ، که د یانه و ته ئه نجامی بدن . له کاتی و نه ک شانه بیر له و و شانه د که نه و ، که له م شکیاندا یه . دواى ته و او بوونی ش باسی و نه کان د کهن . گفتوگه ش د ربار ی و نه کانیان په ر به توانا کانی زمانیان د دات ، کار کیش د کات به شو ی زار کی بیر که کانیان د ربه نه . به گومان وا باشته داوا له مندا نه بکر ته سه یری و نه کانیان بکه نه و هه ر خشیان ناویان له بنه نه .

۵ - هونه یری و نه ک شانه ئاسه ی خه یای مندا نه فراوان د کات . م شکی به وویان د ست د کهن به ته گه یشته له جه ره جیا وازه کانی ئه نگه کان ، به تابه ته کاته ته نگه کان ته که د کهن . له و ش د کهن کاته ته د ست له پ نووس داد گرن ، هه نه کان ته ختر د به نه ، کاته کیش د ست سووک د کهن کا د به نه و .

۶ - له ته م نه کی به وودا چه ژ له و نه کیشانه و ئه نگه کردن و رده گرن ، ئه م ش کار که د کات مندا نه بیربکا ته و و باشته ورده به ته و و زووتریش فره نووسین و خوئندن و به و په ویستی به کاتی زه و به زار که یری به ئه و دوو بهاره نه به . له استیدا ته ژینه و کانه ش زه به جوانی ئه و استیه یان سه لماندوو ، ئه و خوئندکارانه ی خه ریکی و نه کیشانه و هونه نه ، له چاو ئه و مندا نه دا ، که به لای و نه ک شانه ناچن ، له بابه ته کانی : بیرکاری و زانسته و د زینه وای چاره سه یری که شدا ، ئاسته کی زه به رز و باشته یان هه یه .

۷ - مندا نه له کاتی و نه ک شانه ئاشنه ی شو جیا وازه کان د به نه . دروستکردنی ئه و شوانه ی ، که چه مکی بیرکاری له خه د گرن ، کار که د کهن تا اده ی که له ئه ندازه ته بگه نه . ئه م ش یارمه ته مندا نه د دات به نه کخته زانیاریه به نه راوه کان و گرنگی دان به ورده کاریه کان . هه ر به یه و باشته باسی ئه ویان به بکر ته ، که خه ر له ته پی باسکه د چه ته ، یان هه ند که شو مانگی ئاسمان له باز نه یه کی ته و او د چه ته و هه ند که جاریش له نیوباز نه یه کی چه ماوه د چه ته . پاشان یارمه تیانه بدر نه شو کانی د ورو به ریان بناسنه و له سه ر کاغه زیشه و نه یان بکه شنه .

۸ - و نه کیشانه و ئه نگه کردن کاریگه ریان له سه ر هه ور کردن و پاراستنی ته ندروستی د روونی مندا نه هه یه ، هه ر به یه په ویسته

يارم تيان بدرن و بـ شار زايي ينمووني بكرن ، تا وٚنځكشان بټت بـ بـشك لـ خولياكانيان و لـ كاتي پټسټي و بـزاريدا خـمـكانيان لـ بيربكـن .

۹ - منداي بچوك لـ هـندك شت تـناگات ، وٚك دووري ، بـراوردكردني قـبار و جياوازي نـوان پـكها تـكان . بـگومان وٚنځكشان دـرفـتـكي تـواو بـ مندا دـخـسـنـتـ ئـو چـمـكانـ فـربـ . هـر بـيـ وا چاك هاني مندا بدرت ئـو و جـر وٚنانـ بـكـشـت ، كـ جياوايان لـ نـواندا هـيـ . وٚك : وٚندي گـور و بچوك ، است و خوار ، زبر و ساف و دوور و نزيك و... هتد.

۱۰ - مندا ئـو توانايي نيپـ بـ وشـ هـستـكاني خـي دـربـټـت . بـگومان وٚنځكشان گـا دـدات بـ مندا هـست و بيركردنـوـكاني دـربـټـت . جگـ لـ دـربـيني هـستـكاني ، دـتوانـ خـياـكانيـشـي بخاتـ بـرچاوي هاوـيـ و ئـنداماني خـزانـكـشي . سـرـكيـشـي هـيـ بـ پـرـپـداني كـسايـتـيـكـي و بـ ئاسانـشـ پـيـندي لـگـ دايك و باوك و هاوتـمـن و دراوسـكاني دا بـ دروست دـكات .

۱۱ - وٚنځكشان يارمـتي منداـان دـدات تواناـكاني جوـيـ ورد (دقيق) ي دـست و چاوـكانيان باـشـتر بـ . ديار جوـيـ وردـشـ برـتـيـ لـ بـكارهـنـاني جوـيـ مـچـك و دـست و پـنجـكان بـ : پـشـيني جلوـبـرگ ، خواردن ، پاكـكـردني سـوز و ميو ، بـكارهـنـاني مـقـست ، كـخـسـتنـي كـلوپـلـكان ، ژـنـيني ئامـرـكاني مـسـيـقا و وـرزـكـردن و .. هتد. بـگومان وٚنځكشان هـكارـكـ بـ پـرـپـداني ئـو جوـيـ .

۱۲ - دروستـكـردني پـشانـگـايـكي تـايـټـ لـ ناو ماـدا ، وٚك دانـاني وٚنځكـاني منداـان لـسـر ديوار ، يان لـ شوـنـكي ديارـيـكـراوي ماـدا ، وٚر و خوليا و ئارـزووي مندا بـرزـدـكـنـو و زياتر باوـټـيان بـ خـيان دـبـ ، پـاـنـرـكـيش دـبي بـ بـردـوامـي و دروستـكـردني وٚندي نو ، لـ هـمان كـاتا ديـكـرـكي جواني دـفـنـشـ بـ ماـكـ زياد دـكات . پاشان ئـگـر منداـكـت توانا كـبـكـي هـبو ، وا باـشـتر لـ پـشانـگانـدا هاوـبـشي بـكات ، تا وز و حـز و ئارـزووي زياتر بـ و بـشـوقـو بـردـوام بـ .

لـ دوجاردا و بـ ئـوي هاني منداـكـت بدـي لـ وٚنځكـشانـدا بـردـوام و سـرـكـوتـو بـ ئـوا :

۱ - هـمو پـويـستـيـكاني وٚنځكـشـاني بـ دابـين بـ .
۲- وٚندي لـگـدا بـكـشـ ، تا بـزانـ تـشـحـز و ئارـزووي وٚنځكـشانـتان هـيـ .

۳ - گرنگي تـواو بدـ بـ وٚنځكـكاني ، پرسـيار و قـسـ لـسـر شـو و ټـنگ و هـيـ و بـيرـكـي وٚنځكـكاني بـ .

- ٤ - پرسپاری ئۆلۈكى لى بىك بىياز لى داھاتوودا چ ولىنىپك
دىككشت ، تا هاندرك بىت بى بىردىوامى و ولىنى زياتر .
- ٥ - نابى بىھىج جىرك ولىنىكى دىارىكراوى بىسردا بىسپىنىت ،
پىويستى خى لى ولىنىكىشاندا بى تىواوى ئازادى .
- ٦ - ولىك سايى لى دىورى بى ، هانى بدى و ولىنىكانى بى ھىند و بىگرى
، ھىمىش دىرگى دى و مىشكى خىتى بى بىر سىر پىشت ، تا ئىستىرى
بىختى بىر و دوا ئىركى گىش و ووناك بىكشت .
-

تېببىنى : ئىم بابىتى لى چىند سايىتىكى ئىنگلىزىيە و وىرگىراو .
ولىككشت مىندا (باخچى دىسىزى) سىلەمانىي .